

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

ABONAMENTUL : (48 NUMERE)
In România un an 10 lei
„ „ „ „ „ 6 „
In toate țările uniunei poștale un an 12 „
„ „ „ „ „ 7 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
Bulevardul Ferdinand, 35. — București

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

DIRECTOR :

C. RADULESCU-MOTRU
PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

UN NUMAR :

25 Bani

Se găsește cu numărul la principale
librării și la depozitarii de ziare
din țară

Prețul anunțurilor pe ultima pagină
1/4 pagină : 10 lei.

No. 20.

DUMINICĂ 7 MARTIE 1910

Vol. 7.

SUMARUL

NOUȚĂȚI :

Societatea de Studii Filosofice din București. — O carte despre Dobrogea de Vasile M. Kogălniceanu. — Cum vor fi numiți pe viitor inspectorii și revizorii școlari. — Revista revistelor.

CEȘTIUNI ACTUALE :

C. RADULESCU-MOTRU. *Sufletul neamului nostru : Calități bune și defecte. — I.*

D. N. BURILEANU. *„Electra” pe scena Teatrului Național. — II.*

POLITICĂ :

I. IONESCU-QUINTUS. *Contenciosul și cinstea politică.*

CONST. I. FLOREA. *Chestiunea tarifelor de transport.*

ȘTIINȚE SOCIALE :

N. ZAHARIA. *Invidia.*

NOTE ȘI DISCUȚIUNI :

V. V. HANEȘ. *Psihologia unor schimbări de înțeles.*

NOUȚĂȚI

Societatea de Studii Filosofice din București

La 2 Februarie trecut s'a înființat în București o Societate de Studii Filosofice Dăm aci mai jos statutele acestei societăți.

Prima ședință a societății are loc Duminică 21 Martie, între orele 9^{1/2} — 12 dimineața ; în sala bibliotecii Ateneului.
Statutele :

I. Se înființează în București o Societate de Studii Filosofice, care are de scop cultivarea și răspândirea acestor studii.

II. Mijloacele de realizare ale scopului sunt :

1°. Comunicările de lucrări ce și fac membrii activi la adunările lor lunare ;

2°. Conferințele și discuțiile contradictorii ;

3°. Publicarea revistei *Studii Filosofice* în cel puțin 30 coale pe an, în care se tipăresc lucrările membrilor, comunicările, rezumatul discuțiilor din ședințele ordinare, și dări de seamă asupra lucrărilor filosofice însemnate din țară și străinătate.

4°. Aducerea personalităților filosofice însemnate din stră-

inătate pentru a face conferințe în București, precum și răspândirea cunoștințelor filosofice în țară prin organizarea de conferințe în diferite orașe.

III. Pot face parte din această societate ca membrii activi toate persoanele cari se interesează de studiile filosofice. Studenții universitari sunt primiți ca membrii aderenți. Adunările generale pot proclama membrii onorifici personalitățile marcante în filosofie sau persoanele cari au arătat un deosebit interes pentru societate.

IV. Cotizațiunea anuală este de 20 lei, în schimbul căreia membrii primesc, fără altă plată, publicațiunea Studii Filosofice. Studenții, membrii aderenți, plătesc abonamentul revistei și au dreptul să asiste la ședințele societății.

V. Societatea se adună cel puțin odată pe lună pentru conferințe, comunicări și discuții. Ordinea de zi se fixează de comitet și se anunță înainte domnilor membrii.

VI. Societatea va fi condusă de un comitet de șapte membrii activi, care va îngriji în acelaș timp de publicarea Studiilor Filosofice. Comitetul se alege pe timp de trei ani. Primul comitet este ales în ziua de 2 Februarie 1910, ziua de constituire a societății. Comitetul alege din sânul său pe Secretar și Casier. Ședințele comitetului sunt prezidate de membrul cel mai în vârstă.

Ședințele Societății de Studii Filosofice pot fi prezidate și de persoane luate în afară de Comitet, dar atunci având delegațiunea exprimată a acestuia. În cazul când această delegațiune nu se dă, prezidează unul dintre membrii Comitetului și cu preferință cel mai în vârstă.

VII. Membrii activi sunt aleși de către adunările membrilor activi cu majoritate de voturi. Membrii onorari sunt proclamați în ședințele solemne ale Societății. Membrii aderenți sunt admiși de către Comitet.

VIII. În fiecare an, la 2 Februarie, Comitetul va face o dare de seamă despre gestiunea financiară și activitate științifică a Societății, care se va publica în revista Societății, după aprobarea dată de adunarea membrilor activi.

IX. Comitetul se reînnoiește la fiecare trei ani cu majoritatea voturilor membrilor activi. Membrii vechiului comitet pot fi realeși.

X. A luările Societății se țin cu orice număr de membrii, când la ordinea zilei sunt comunicări și discuțiuni științifice, și cu jumătate plus unul, când la ordinea zilei sunt chestiuni de administrație, sau sunt de votat membrii activi, membrii onorari și membrii în Comitet.

Comitetul Societății pe periodul anilor 1910—1913 se compune din D-nii : G. Antonescu, docent universitar ; C. Antonade, doctor în filosofie ; I. F. Buricescu, profesor secundar ; D. Dragănescu, conferențiar la Universitate ; Dr. I. Dușcian, publicist ; E. Poru, publicist ; C. Rădulescu-Motru, profesor universitar.

Doritorii de a face parte din Societate sunt rugați de a trimite adesiunea lor unuia dintre membrii Comitetului.

* * *

O carte despre Dobrogea de Vasile M. Kogălniceanu (Buc. Librăria Socec 1910).

Această scriere cuprinde istoricul și descrierea Dobrogei din punct de vedere politic și economic.

Dăm aci mai jos încheierea, din care se poate vedea tendința politică a autorului:

«In Dobrogea există pentru noi trei interese mari:

Unul economic

Unul național și

Unul politic.

Interesul economic este dezvoltarea cât mai intensă a Dobrogei. Cele două județe dobrogene au un pământ bogat, au mine, au bălți, au Dunărea și portul Constanța. Dobrogea are nevoie de brațe și capital pentru a pune în valoare marele ei avuții naturale. Ii trebuiesc căi de comunicațiune în număr mare, șosele și căi ferate. Constanța trebuie declarată porto-franco sau cel puțin o zonă dintr'însa, pentruca să poată rivaliza cu Odesa și să devie unul din centrele comerciale și industriale cele mai însemnate ale Orientului european. Dobrogea, pusă în valoare, va da țării destule venituri ca să poată să între prinză acolo lucrări tehnice mari și să facă din Delta un ținut care să poată absorbi zece de mii de familii de plugari și pescari români.

Interesul național este ca să colonizăm locurile ce am numit slabe din punct de vedere național, cu români. Interesul național se confundă cu cel economic, fiindcă tot aci intră și colonizarea Deltei și împroprietărirea elementelor românești pe pământurile statului.

Interesul politic, din punctul nostru de vedere, sincer liberal este ca să se reia față de dobrogeni, față de toți dobrogenii, români și neromâni, firul politicii lui Mihail Kogălniceanu. Libertate pentru toți și drepturi politice pentru toți! România este destul de tare în Dobrogea ca să poată face asemenea politică. Căci interesul ei, un interes național superior, este ca să arate lumii întregi, ca să arate vecinilor dela miez-noapte și miez-zi, dela răsărit și dela apus, că România respectă limba fiecărei naționalități din Dobrogea și din țară și drepturile fiecăreia din ele. Țara noastră trebuie să aibă o politică liberală luminoasă, pe care nici-o pată să n'o întunece; nici o pată, nici o silnicie, nici o călcare de drepturi. Suntem un stat unitar etnicește, populațiunile de altă origină sunt în număr neînsemnat, poate nici 8% din populațiunea totală, și când puterea noastră e așa de mare, putem și trebuie să fim largi în drepturi, mărinimoși în libertăți.

Legea pentru acordarea drepturilor politice locuitorilor din Dobrogea este tocmai contrariul de ce spunem noi că ar trebui să fie linia de conduită a României. Ea nu pleacă dela niciun punct de vedere mai înalt și ajunge la chaos, la nedreptate și la continuarea regimului excepțional.

Lupta pentru emanciparea politică a Dobrogei, n'a încetat deci. De regretat este numai că foștii luptători din Dobrogea s'au grăbit înainte de vreme să se despartă în partide politice. Ar fi fost de înțeles aceasta, dacă s'ar fi obținut într'adevăr asimilarea politică cu Românii de dincoace de Dunăre. Altfel eră de datoriu lor să rămăie uniți pentru a nu încetă cu sforțările până la căpătarea unei legi de emancipare pentru toți.

Lupta va trebui să continue, fiindcă au câștigat puțini și s'au desmoștenit mulți.»

* * *

Cum vor fi numiți pe viitor inspectorii și revizorii școlari.

În proiectul de lege pentru modificarea mai multor articole din legea de organizare a Ministerului de instrucție publică,

d. Haret prevede o procedură nouă pentru numirea în viitor a inspectorilor și revizorilor școlari. După această procedură inspectorii și revizorii vor fi numiți astfel:

O comisie compusă din: ministru, secretarul general, membrii consiliului permanent, directorii seminariilor pedagogice și directorii din minister, adică în mare majoritate, o comisie compusă din oamenii ministrului actual, va alcătui lista de prezentare, din care se vor alege inspectorii și revizorii pentru perioada 1910—1914.

Listele sunt valabile patru ani.

Mai pe românește: d. Haret vrea să asigure partizanilor săi monopolul de a putea fi ei singuri timp de patru ani actualii și viitorii inspectorii și revizorii.

Neseriozitatea unei atari dispoziții nu este nevoie să o mai dovedim, ea se dovedește de sine prin simplă enunțare.

Important este numai că d. ministru actual al instrucțiunii publice a putut să creadă că poate fi vorba un moment de respectarea ei pe viitor. D. Haret a început să creadă că departamentul instrucției publice este hotărnicit de pe acum ca o proprietate a sa particulară.

Un profesor.

Revista Revistelor

Economia națională. Februarie. Al. Dimitrescu-Aldem în *Opinia publică și noul pod peste Dunăre*:

«Dacă este însă vorba de construcția unui pod peste Dunăre, în primul rând se impune construcția unui pod la Galați, și amenajarea liniei Constanța-Tulcea așa fel, ca o legătură Galați-Constanța să se poată stabili cât mai direct și cât mai curând. Prin aceasta s'ar redă Moldovei ceea ce i s'a luat: singurul ei mare oraș de tranzit, singura poartă (Galații). Nu numai pentru Moldova s'ar crea un drum mai normal de mișcare comercială, dar o astfel de construcție ar atrage după sine o bună parte din tranzitul Galției și Germaniei de est; noua cale Galați-Constanța ar concura linia Breslau-Odesa, fiind cu cel puțin 100 km. mai scurtă. Orașul Brăila nu poate fi amenințat de această nouă cale, întru cât el rămâne cu veșnică-i însemnătate a unui fund de golf marin. Se redă astfel orașului Galați ceea ce i s'a luat, se specializează dezvoltarea orașului Brăila ca fund de golf marin, iar orașului Constanța i se ușurează dezvoltarea meritată prin cheltuelile făcute pentru crearea unui port maritim».

1907. 1 Martie. D. Ion Gr. Păuceșcu în *Conservatorii-democrați spre sate*:

«Sunt acum zece ani de când un număr de 40—50 de tineri, la mine în casă, puseseră bazele unei ligi care avea de scop tocmai propovăduirea printre țărani a cunoștințelor necesare cetățeanului și apoi a nevoei participării lor la viața politică a țării.

Tineri, plini de ideal, am pornit atunci cu totul nepregătiți pentru această mare întreprindere, în care inimile noastre sincere și dorul nostru de bine nu erau suficiente. Ne-am oprit în drum, cu convingerea că, în starea de atunci, toate partidele politice, neavând interes la succesul întreprinderii noastre, ne vor zădărnici acțiunea.

A mai încercat-o înainte socialiștii, cari, iarăși grup puțin numeros, fără sentimentul de răspundere, dar mai curajoși, au sfârșit prin cunoscutele condamnări și desființări de cluburi sătești. Astăzi ideea e luată de un partid de guvernământ, de un partid care a dovedit că încrederea orașelor și a marilor proprietari o are, și de aceea credem că va avea sorți de izbândă.

Și va fi un mare bine. Partidul conservator-democrat își va fi legat soarta de o încercare mare, merită să dea o altă față și vieții noastre politice și aspirațiunilor noastre sociale».

VERAX

CESTIUNI ACTUALE

SUFLETUL NEAMULUI NOSTRU: CALITĂȚI BUNE ȘI DEFECTE.—I.

Idei dezvoltate în conferința ținută la Ateneul din București, în ziua de 21 Februarie 1910.

Dacă pe seama unui neam ar fi să punem toate calitățile bune și toate defectele pe cari le prezintă acei cari îl constituiesc, și nu numai acei din prezent, ci și acei din trecut, căci drept este că toți aceștia constituiesc la olaltă un neam, atunci sufletul neamului nostru ar fi cel mai variat mozaic, din câte se pot imagina. Nu este calitate bună, care să nu fi împodobit vreodată sufletul unui român, precum nu este defect care să nu fi fost sau să nu fie când și când în acelaș suflet: totalizarea calităților și defectelor ar fi o împeticărire fără de sfârșit. Dar sufletul unui neam nu este o simplă totalizare de peticării sufletești, ci este el însuși o unitate care trăește de sine prin armonia funcțiunilor sale, întocmai cum trăește și sufletul fiecărui individ în parte. Sufletul neamului nostru s'a format ca o rezultantă din sufletele Românilor, cari au trăit și trăesc; el își are firea sa proprie, pe care o putem explica din sufletele Românilor, dar pe care nu o putem confundă cu firea vreunuia dintre aceștia. El este în fiecare dintre noi, și cu toate acestea este în afară de noi: noi îi împrumutăm viața organică, el ne dă continuitatea și durata istorică; el este chipul în care ne întrupăm pentru ochii altor neamuri.

Cum însă să deosebim și să caracterizăm un așa suflet, care este în noi și totuși trăește în afară de noi? Pe vecinul de lângă tine îl vezi și îl judeci după faptele sale și totuși este așa de greu să știi ce suflet are! Este crud și merge la biserică; este mincinos și pe buzele lui numai legea și adevărul! Adeseori o viață întregă trăești cu el alături și tot nu ajungi să-l cunoști sufletește! Dar să mai cunoști sufletul unui neam întreg, din care tu însuși faci parte! Cum ai să te ridici peste amărăciunile tale personale, pentru a vedea și calități în afară de defecte; cum ai să te ridici peste amorul tău propriu, pentru a vedea și defecte în afară de calități?

Multe greutăți sunt, negreșit. Cu ce le poți înlătura și până la ce măsură? Cu puține ajutoare și până la o mică măsură. Le poți înlătura cu ajutorul experienței altora, experiență tradusă în proverbe și zicători populare, cu ajutorul experienței tale proprii și cu ajutorul științei teoretice, știință sprijinită pe observațiunea comparată a altor neamuri. Până la ce măsură? Până la o măsură foarte modestă. Drumul pe care pleci este puțin bătut; toți te bănuiesc și călăuză nu ai decât iubirea ta de adevăr...

Cunoștința sufletului unui neam, cu desvăluirea calităților și defectelor acestuia, nu este o operă de patriotizm, ci este o serioasă operă de știință. Această cunoștință trebuie să o stabilești cu aceeași obiectivitate cu care stabilești ori și ce altă cunoștință despre lumea fizică. Intenția bună ce vei fi având de a-ți prea

mări neamul nu are ce căuta aici. Cu atât mai puțin are ce căută aici și intenția cealaltă de a-ți micșora neamul. După ce cunoștința obiectivă este stabilită, patriotizmul poate să intervină; căci el ajută să se traducă în faptă aceeași rațiunea și-a impus ca o concluziune logică. Intâi lumina minții și pe urmă focul aprins al patriotizmului. La un drum, pe întuneric, de altmintreli un foc ori cât de aprins ar fi el, nu poate decât să te încălzească; de luminat te luminează raza stelei care scânteie în lumea cea rece a albastrului ceresc.

I.

Nu este țară în hotarele lumii civilizate în care «gura lumii», «gura satului» să aibă mai multă trecere ca în țara noastră! Cele mai multe dintre convingerile noastre sunt întemeiate pe «svonul public», și numai foarte puține pe dovezile adunate de noi personal. «Se zice», «lumea zice»; și dacă «lumea zice» Românul, individual luat, pare că înțelege că tot așa trebuie să zică și el. Mai ales în lumea țărănească «gura satului» este obârșia tuturilor convingerilor. În «gura satului» se revarsă, negreșit, gura lui Ion, gura lui Gheorghe, gura lui Petre, și a altora, dar odată ce acestea sunt vărsate, individualitatea lor s'a șters: «gura satului» contopește pe toți țărani laolaltă în același vad sufletesc. Și tot așa și la oraș, opiniuni personale foarte puține. «Ce zice lumea», «ce zice partidul», «ce zice stăpânirea»... dar foarte rar ce zic Ion și Gheorghe. Ce zic Ion și Gheorghe? Dar dacă Ion este în partidul liberal, trebuie să zică ce zic liberalii! Și dacă Gheorghe este în partidul conservator, trebuie să zică ce zic și conservatorii! Mai poate fi discuție? Indiferent de chestiunea în care cineva este chemat să zică ceva: fie în politică, fie în știință, fie și în literatură, părerea de grup primează asupra celei individuale. Fiecare grup își are părerea sa bloc, căreia toți se supun, întocmai cum și la turmele de oi este un clopot la al cărui sunet se adună toate oile laolaltă. Când un Român stă la îndoială, fiți siguri că el nu stă fiindcă are o convingere personală de apărut, ci fiindcă nu știe încă de partea cărui grup să se dea. Să meargă după cum bate vântul din dreapta sau după cum bate cel din stânga? Iată suprema lui neliniște. Pentru risipirea acestei neliniște, sfortărea Românului se îndreaptă în afară, ca să prindă cu urechea mai bine «svonul» cel din urmă; mai nici odată sfortărea nu merge înăuntru, spre forul conștiinței.

Omul de caracter la Români, nu este acela care este consecinte cu sine însuși, ci acel care n'a eșit din cuvântul grupului, adică acela care a urmat totdeauna clopotul turmei. De consecința cu sine însuși a grupului cine se întreabă? Nu este vorba *cum* sună clopotul, ci *dacă* sună; a sunat, ai fost prezinte, și ești Român, atunci ești om de caracter.

Nu este țară cu oameni mai curagioși, ca țara noastră românească. Românii sunt croi, dar cu deosebire când sunt în grup. În front, la războiu; în ceată, la revoltă; în cârd, la vânătoare... curagiul Românului nu are pereche. Iureșurile dela asaltul Griviței au rămas legendare; și tot așa tind să devină legendare atacurile îndrăsnețe din primăvara anului 1907. Dar Româ-

nul izolat este blând ca și mielul. Când îi bate din picior cineva, el tace. Așa a tăcut și tace în fața celei dintâi ciocoroade, dacă o vede îmbrăcată altfel ca el. «Capul plecat sabia nu-l taie», De aceea la oricine care arată sabia, el pleacă capul. Când simte însă cotul tovarășului, adică când este în ceată, atunci, deîndată el ridică capul: și atunci ferește, Doamne, pe oricine de dânsul, căci este repede la mânie.

Românul, ca soldat, este un element excelent, neîntrecut. Armatele românești n'au cunoscut nici o dată frica propagată prin contagiune. Dar, cu toate acestea în timpul de pace armata românească prezintă un număr, relativ mare, de dezertori. Recrutarea la armată, este pentru cei mai mulți o pacoste. Elevii cei mai leneși, învață carte, numai să-și scurteze termenul de militarie.

Dar absolut fără pereche este curajul Românului în exprimarea opiniilor, dacă exprimarea el o face în numele grupului, ca redactor de jurnal bunioară! Ești din acelaș grup cu dânsul, atunci lauda lui pentru tine nu mai are margini; ești din cel-alt grup, atunci ocară lui nu mai are margini! Iată un redactor curagios în tot cazul îți zici! Ei bine, te înșeli. E curagios numai ca mandatar al grupului. Vorbește cu el între patru ochi și vei constata că nu-și aduce bine aminte de ce a scris. Intre patru ochi opinia lui este chiar că toți Românii sunt buni și patrioți...

Dar și religios este Românul. De ochii satului însă; cum tot din aceeași cauză este și naționalist. Cu religie merge până la evlavie. Să poate ca el să uite pe Dumnezeu părinților săi; pe A tot Puternicul și Izbăvitorul...? O așa uitare este cu neputință, mai ales că el nici n'a avut încă ocazia să învețe cine este acest Dumnezeu, A Tot Puternic și Izbăvitor! Și ce n'ai învățat nu poți să uiți; acesta este un adevăr prea știut. Românul este religios, dar pe câtă vreme vede pe toată lumea că este religioasă. Rar excepții la care religiozitatea să fie pornită din fundul inimei, de acolo de unde pornește și sentimentul personalității...

Tot așa se petrece și cu naționalismul lui. Tot Românul face paradă cu sentimentele sale naționaliste.

Dar numai până la faptă. Fapta fiind a fiecăruia, adică individuală, cu ea încetează și naționalismul. Dă-i unui Român în mână toiagul apostolatului ca să predice naționalismul... pentru alții, și el este imediat gata de drum. Va predica peste tot locul sfânta cauză a naționalismului; va conjura pe toți semenii săi ca să se trezească din amorie și să-și cultive inima și mintea cu sentimente și idei naționale; va fi cel mai aprig sfătuitor de bine. Dar până la fapte. Pune pe acelaș Român să facă o muncă anumită cu temei, și atunci lucrurile se schimbă. Dacă este profesor, cu neputință să-l faci să rămână la catedra sa; dacă este meseriaș, la meseria sa; dacă este agricultor, la ogorul său... Fiecare să codește să înceapă munca specială a profesiei sale până ce mai întâiu nu știe pe toți Românii treziți la naționalism, și pe toți gata să înceapă munca cea serioasă. Ca să înceapă unul după altul, nu-i vine nimănui în minte. Lasă să începem cu toții. Să ne știm mai întâi cu toții naționaliști, pe urmă vom începe și cu fapte... Negreșit la începerea cu fapte

sunt mai multe dificultăți de biruit ca la începerea cu vorba; dar deocamdată scapă fiecare de muncă. Și așa suntem naționaliști. Un profesor care își face datoria în mod conștiincios; un meseriaș priceput, un agricultor harnic, dacă nu fac paradă de naționalism, nu sunt naționaliști; în schimb toți perde-vară, cari muncesc pe apucate și când au gust, dacă fac paradă de naționalism, sunt naționaliști. Pe aceștia din urmă îi «știe lumea», mă rog, că sunt naționaliști, pe când pe ceilalți nu; și lucru important este nu să-ți faci datoria de cetățean, ci să te știe lumea că ești naționalist...

Să apucă Românul cu greu de câte ceva, dar de lăsat se lasă ușor, zice proverbul. Mai exact ar fi însă să se zică: sub influența mulțimei, Românul se apucă de orice, dar când este să execute prin o faptă individuală lucrul de care s'a apucat, atunci se lasă de el foarte ușor. Nu este inițiativă pe care să nu o ia Românul în grup! Să facem o școală? Să facem și două. Să facem o societate cu scopul acesta și acesta? Să facem și mai multe! Să contribuim pentru a asigura mersul acestei și acestei instituțiuni? De ce nu? Să contribuim. Dar când vine rândul fiecăruia să pună în execuție hotărârea luată în grup, atunci fiecare amână pe mâine, sau se face nevăzut. Când se adună din nou în grup, atunci încep recriminările și noile hotărâri. Este rușine, Domnilor, trebuie să începem odată! Patria își are ochii îndreptați asupra noastră! Ne privesc străinii, râd străinii. Să ne punem pe lucru. A doua zi aceeași indiferență. În grup, și ca grup, fiecare se judecă sever, foarte sever; în parte, individual, fiecare se judecă foarte indulgent. Lasă să înceapă ceilalți, ca să nu rămân eu singurul păcălit! Apoi ce sunt eu ca să îndrept lumea! Iată *ultima ratio* care împiedică activitatea fiecăruia.

Omul care își are atențiunea îndreptată asupra activității sale personale și știe să prețuiască virtuțile din care isvorăște această activitate, așteaptă foarte puțin dela politică. Politica nu poate să reformeze adâncul sufletesc al unei societăți, ci ea se mărginește la schimbările dela suprafață. O lege politică bună sporește numai posibilitatea faptelor bune, dar nu dă și motivarea acestor fapte; motivarea vine din sufletul individual. Din bogăția acestui suflet individual răsar toate bunurile sociale: legile, moravurile, știința, arta și toată cultura societății. Fără el, nimic nu se produce; cum fără sămânță nu poate răsări și firul de iarbă, cu toate că atmosfera din prejurul lui ar fi în condițiunile cele mai prielnice. Politica regulează numai condițiunile externe ale vieții sociale, sămânța faptelor sociale însă stă în sufletul fiecărui cetățean. Fără calitatea acestei sămânțe, nici un progres nu este cu putință — ori câte legi politice s'ar face...

Dar unde atenția nu este îndreptată asupra activității personale, și unde lipsește conștiința valorii sufletului individual, acolo este natural să stăpânească politica. De aceea Românul este pasionat pentru politică. Pentru el politica este ca o baghetă magică prin care totul se poate transforma; fericirea neamului întreg, ca și fericirea sa personală, poate fi adusă prin politică. «Dacă aș fi eu la guvern; dacă aș face eu

legea», cum s'ar mai îndrepta lucrurile! Pentru Români lucrurile nu se pot îndrepta decât prin lege. Fiecare dintre noi are ca supremă ambițiune să facă cel puțin o lege. Activitatea sa proprie nu este unul să o știe dirige cum trebuie; dar fiecare totuși vrea să facă o lege prin care să dirigeze activitatea tuturor. Toți așteaptă mântuirea de la acțiunea poporului întreg. «Iată ce trebuie să facem noi, Români»; «Iată cum este mai bine pentru neamul nostru»; și nici odată: iată ce trebuie să fac eu, Ion sau Gheorghe», «Iată ce este bine pentru activitatea mea.» Când Românul se desparte de grup și se privește ca persoană aparte, atunci este totdeauna consumator; ca producător nici odată nu are acest curaj. Când este consumator, atunci el, bine înțeles, ca toată lumea viețuitoare, este individualist; dar ca producător de bunuri el așteaptă totdeauna să vadă ce fac alții pentru ca să înceapă și dânsul. Dacă nimeni nu începe, nu începe nici dânsul. Cele mai energice sfaturi nu răușesc să-i clatine rutina și să-l îndrepte spre întreprinderi individuale.

Și totuși răsar din când în când și întreprinderi individuale! Sunt câțiva industriași români, câțiva capitaliști întreprinzători români... Sunt, negreșit, dar cu un suflet cu totul special, adică cu totul deosebit de sufletul unui industriaș sau a unui capitalist din țările apusene. Sufletul industriașului de aiurea, este stăpânit de frigurile muncii inventive și de riscul luptei; în sufletul industriașului român găsim desfășurându-se abilitatea politicianului. Profitul capitalistului român provine de cele mai multe ori din măiestria cu care acesta își aservește bugetul Statului. Capitalistul român nu are nici odată încredere în forțele lui individuale: ci ca și cel mai sărac dintre compatrioții săi, el se bizue pe protecția Statului, exclusiv pe protecția Statului.

Profesiunea care atrage mai mult pe român este aceea care nu-l prea desparte de mulțime. Lui îi place să se simtă în mijlocul mulțimei, să vorbească și să se ajute cu mulțimea. Specularea forțelor naturei prin industrie și comerț, el o întreprinde numai în cazul cel rău, adică dacă nu poate fi funcționar, avocat sau politician. Când are talent, el rămâne la avocatură și la politicianism, adică la specularea concetățenilor săi. În această din urmă profesiune, sufletul Românului câștigă o energie neîntrecută. Cel mai anonim dintre anonimi intrat în politică devine dintr'odată «om mare». Și cum toți Români au râvna să ajute și să îndrumeze neamul, țara este copleșită de «oameni mari». Nu mai știe neamul pe cine să urmeze. Mare a devenit și Ion, mare a devenit și Gheorghe, mare a devenit și Petre... S'a zăpăcit aproape neamul, că prea are mulți «oameni mari»!

(Va urma)

C. RĂDULESCU-MOTRU.

BIBLIOGRAFIE

B Boerescu *Discursuri politice* (1859—1883) Vol I. Buc. Socec 1910. Prețul 4 lei.

Vasile M. Kogălniceanu. *Dobrogea* (1879—1900) Drepturi politice fără libertăți Buc. 1910. Socec. Prețul lei 3,50

«ELECTRA» PE SCENA TEATRULUI NAȚIONAL. II

O piesă de teatru, ca orice operă de artă, pentru a produce întregul ei efect și a putea fi apreciată după adevărata ei valoare, trebuie înainte de toate să fie bine înțeleasă.

Când se reprezintă o dramă sau o operetă modernă publicul e în măsură să se pronunțe numai decât și în mod temeinic, fiindcă nu-i scapă nimic din frumusețile și intențiunile poetului. Când e vorba însă de teatrul antic, în care se află concentrată viața morală a unui popor de acum 2.400 de ani, ar trebui să ne formăm mintea și sufletul generațiilor pentru cari a fost scris acest teatru, pentru ca judecata noastră să fie dreaptă. Dar acest lucru nu se poate pretinde unui public din zilele noastre și de aceea succesele repurtate de unele tragedii antice pe scenele moderne, n'au fost în raport cu meritele lor și mai puțin încă cu faima bătrânilor tragici din trecut.

Fără îndoială, teatrul vechiu ca și teatrul modern, se ocupă de om, reprezintă în general simțimintele și pasiunile lui, și aceste simțiminte și pasiuni n'au variat așa de mult în decursul vremurilor, ca să nu mai recunoaștem în ele fondul permanent al naturii noastre. Căci, să nu ne înșele numele: dacă Grecii vechi reproduc pe scenă legendele divine și eroice, ei se inspiră în caracterizarea personajilor și în acțiunea lor dramatică din viața reală, întocmai cum vor face cu 2.000 de ani în urmă, aceia cari, cu subiecte antice, vor construi opere moderne.

Dar în afară de acest fond permanent, care constituie așa zicând partea «viabilă» a tragediei antice, câte alte părți nu rămân obscure pentru noi, adevărate enigme, peste cari spiritul nostru trece, ca peste ceva neînsuflețit! Câte aluzii la legende poetice, cari ar descreți fruntea și ar face să surâză inima de le-am putea pătrunde! Câte fapte, numai în treacăt atinse, cari deșteptau în auditorul vechiu un întreg cortej de amintiri, uneori duioase, alte ori teribile, și contribuiau astfel să întrețină interesul dramatic! Astfel în *Electra* lui Sofocle, înțelege publicul nostru ceva când eroica fecioară, în durerea ei nemărginită, amintește de Irys și de Niobe? Bănuim noi măcar farmecul melancolic ce se desprindea pentru sufletul grec din pronunțarea acestor două nume? Ce este acest car al lui Pelops și acest nemernic de Mirtyl, cărora ea le aruncă blestemul ei? Dar ordinele oracolelor, ce duc pe Oreste de la spate, spun ele ceva conștiinței moderne, și sacrificiul Ifigeniei, săvârșit de Agamemnon, nu ne pare nouă o crimă monstruoasă, care mai că ne-ar face să scuzăm pe Clitemnestra dacă ea ar fi sinceră și nu i-am cunoaște motivele cari au împișoala ucidera soțului ei? Și acele exclamațiuni de desolare ale Electrei, că va părăsi lumina nemăritată și fără copii, nu suntem noi dispuși să le interpretăm în mod ironic—ca Ștefăniță în «Viforul» când spune despre Oana că e tânără și văduvă,—dacă nu știm să le punem în legătură cu ideile privitoare la cultul și religiozitatea casnică?

Iată de ce jumătate din tragedia veche e pierdută

pentru noi. Noi nu o mai simțim, fiindcă nu mai suntem în comuniune de idei și de credințe cu publicul de acum 2.400 de ani.

În afară de această greutate pentru deplina înțelegere a teatrului antic, mai e o alta, cel puțin tot așa de mare: aceea de a admite sistemul lor dramatic.

Noi concepem astăzi piesele de teatru ca o problemă, care merge treptat spre deslegare, în mijlocul unor peripeții și complicații ce se ivesc în mod firesc și contribuie să întrețină *interesul de curiozitate*. Toate incidentele și invențiunile poetului, trebuie să ne ducă cu gândul la subiect și să concure la rezultatul final prin acțiune.

Aceasta însă nu e concepțiunea celor vechi.

Cecace ne surprinde mai întâiu în teatrul vechiu, e prezența unui personaj colectiv, cu care nu suntem deprinși în piesele moderne: *corul*¹⁾. În *Electra* el e compus din fecioare din Micena, cari vin pe scenă sub pretextul de a consolă pe fiica fostului lor rege, și nu o mai părăsesc un moment. Acest cor, în general, nu contribuie cu nimic la mersul acțiunii; el nu face decât să exprime sub formă lirică—adică să cânte—impresiunile pe cari le încearcă la desfășurarea evenimentelor de pe scenă; uneori dă sfaturi, alteori reproduce într'un limbajiu inspirat aceleiași simțiminte ca și eroul principal ori conversează cu el. În definitiv, corul ține piesa pe loc; el nu provoacă nici un incident, n'aduce nimic nou pentru acțiunea dramatică. Aceasta ni se pare nouă modernilor un defect capital și dreptatea e cu noi.

La Greci, corul își avea explicația lui istorică. Tragedia s'a născut dintr'un imn cântat de un *cor* și ca atare corul făcea parte din esența ei. O tragedie fără cor, ar fi fost socotită în opera clasică la Greci ca o monstruozitate literară. Observăm însă că pe când în Eshil cântecile corului ocupă la început aproape trei pătrimi din piese, încetul cu încetul rolul lui scade, se micșorează, iar al dialogului crește, și în epoca posteroară clasicismului, corul poate fi considerat ca dispărut.

Putem adăoga că pe cei vechi îi izbia mai puțin de cât pe noi repetițiunile corului, fiindcă nu e tot una a *declama* cu a *cânta*: aceleași idei, expuse de actor sub forma dialogului, când erau traduse sub forma lirică și cântate, căpătau o notă de originalitate, care nouă ne scapă.

Observați în *Electra*, chiar din primul act²⁾: nu găsiți supărătoare, monotonă și nesfârșită conversația eroinei cu corul? Nu întârzie această conversație, sau schimb de simțiminte, fără nici un folos, dezvoltarea piesei? Aduce corul în discuție vreo idee pe care să n'o fi exprimat Electra în monologul ei de mai nainte?

În afară de cor, modul cum Grecii au conceput acțiunea dramatică, încă ne desorientează.

Această acțiune, lor nu li s'a arătat dela început în mod abstract; ei au dedus o încetul cu încetul din di-

1) Racine l-a introdus în *Esther* și *Athalie*, iar Schiller în *Fidanșata din Messina*.

2) Termenul acesta *act*, e impropriu când se vorbește de tragedia antică. La cei Vechi tragedia se juca fără întrerupere; de oarece se jucau câte trei tragedii la o singură reprezentație, se poate zice că fiecare constituia un act.

tiramb, imnul ce se cânta în onoarea zeului Dionysos. A trebuit instinctul unor mari dramaturgi ca Eshil, Sofocle și Euripide pentru ca dintr'un cântec liric, cum eră la început, tragedia, să nesocotească treptat elementul secundar și să dea pe fiecare zi mai mult preponderență elementului dramatic, *acțiunii*. Însă, din cauze inerente teatrului antic, ei n'au mers prea departe în această direcțiune, ori n'au știut să tragă ultimele concluziuni din evoluția la care ei înșiși contribuiseră. Acțiunea dramatică a rămas înțeleasă de cei Vechi ca o înfățișare de situațiune proprie pentru dezvoltarea simțimintelor unor anumite personaje. De aceea nu găsim în *Electra* decât puțină acțiune propriu zisă; eroica fiică e reprezentată, dela început până la sfârșit, în împrejurări diferite cari îi dau prilejul de a-și da pe față fondul sufletului ei. Împrejurările acestea sosesc dela sine, în linie dreaptă, fără complicații și fără intrigă.

Când judecăm un asemenea sistem, să nu uităm că la cei Vechi nu putea să existe *interesul de curiozitate*, pe care Modernii caută să-l aprinză și să-l întrețină în publicul nostru. Tragediile își luau subiectele din legende și legendele erau cunoscute până și în amănunte. Când Oreste apărea pe scenă, toată lumea știa la ce trebuia să se aștepte¹⁾. Rezultatul fiind cunoscut, rămânea fiecărui poet libertatea de a varia puțin situațiile și uneori, de a-și presăra calea cu flori plimbându-și publicul prin domeniul epic. — Cf. narațiunea curselor de care din *Electra* — și prezentându-i oarecari peisagii noi.

La aceasta nu puțin a contribuit și lipsa unui personaj de teatru mai numeros. Poeții vechi trebuiau să-și îmbine piesele lor astfel ca să poată fi jucate numai de trei actori; când întâmplător aduceau pe scenă mai mult de trei personaje, erau siliți să recurgă la figuranți muți, cum e Pilade în *Electra*. De ce teatrul vechiu n'a dispus decât de trei actori, aceasta e altă chestiune, care trebuie pusă în legătură cu originile tragediei și cu avariția Statului.

În piesa noastră, acțiunea dramatică propriu zisă, se reduce la puțin lucru, precum am spus. Oreste, fratele Electrei, împins de voința divină, sosește în Micene ca să răsbune moartea tatălui său Agamemnon, ucis mișelește de muma-sa Clitemnestra în unire cu Egist. Până în momentul când Crisotemis destăinuște Electrei visul Clitemnestrei, acțiunea nu face un pas. Acest vis aruncă însă un element nou în piesă, ne face să întrezărim apropierea soluțiunii pe care o așteptăm și când Oreste însuși apare pe scenă, progresiunea dramatică e vizibilă, catastrofa nu mai poate întârzia. Intrarea lui Oreste în palat constituie punctul culminant al acțiunii dramatice care, precum rezultă din această expunere succintă, se dezvoltă în afară de *Electra*, eroul principal al piesei. Vedem dar, lucru curios, că personajul care a dat numele tragediei, deși ocupă scena dela început până la sfârșit, deși ține inereu privirile noastre încordate asupra sa, e așa zicând exterior acțiunii, care se desvâluie independent de el!

Atunci, în ce constă forța poetului dramatic și frumusețea tragediei noastre?

1) Nu numai că știau dar pe ei! Aveau grijă să spună dela început care va fi mersul tragediei, după cum spune Oreste în *Electra*.

Această artă constă în inventarea atâtor situațiuni patetice, în cari aruncă pe Electra, în modul magistral cum lasă să se desemneze caracterul întrepid și extraordinar de energic al acestei fecioare, pe care nu o voință divină, ci voința ei proprie și neînfrântă, o conduce, care nu știe ce însemnează obstacolul, când e vorba de împlinirea unei datorii sfinte, și când află că singura ei speranță pentru atingerea scopului ce urmărește de atâta amar de ani s'a stins, se înalță până la sublim prin hotărîrea ei de a se sacrifica, încercând să execute cu mână de femeie; aceia ce destinul i-a refuzat, crede ea, să vadă executat de altul! Sunt atât de atingătoare accentele ce scoate această sărmană fată, în luptă cu nenorocirea, atât de mult ne sguđuie unele scene în cari o vedem sbătându-se în contra adversității, încât uităm și sistemul nostru dramatic și lumea depărtată în care plutește piesa, pentru a ne identifica cu eroina tragediei și a simți adevărata emoțiune tragică, lăsându-ne să fim coprinși de simțimintele de milă și de spaimă—ceea ce însemnează că tragedia și-a atins scopul.

Intr'un articol viitor vom arăta ce datorește Sofocle predecesorului său Eshil, și care a fost soarta legendei noastre după Sofocle.

Despre modul cum a fost interpretată piesa, nu avem multe de zis.

D-na Bârsan își dă osteneți apreciabile ca să creieze rolul Electrei dar... dar acest rol e teribil de greu și excedează puterile artistei. De ce însă artista se ridică dela început la diapazonul-cu care va trebui să încheie? Fără îndoială suferințele Electrei sunt mari dela început; voința ei, hotărîrea ei, sunt toate de mult, dar oricum 10—15 sau 20 de ani trecuți peste dânsa, au mai liniștit-o, au putut să aibă asupra ei un efect răcoritor. Melancolică, duioasă, tristă, cât voiți, dar furioasă dela începutul piesei, ni se pare exagerat. Nu trebuie să existe o nuanță în jocul artistei, care să corespundă progresiunii piesei? Dar, încă odată, jocul d-nei Bârsan e interesant și promite să fie și mai mult.

D-na Leonescu în rolul corifeului, D-ra Macri în acela al Chriotemisei și D-na Ciucurescu în Clitemnestra — care în actul final n'ar trebui să apară pe scenă sângerândă, nici măcar să fie adusă fără viață. ci să rămână în antreul palatului, unde poate fi văzută de Egist, când dă ord'n să deschiză porțile — formează un ansamblu onorabil. Același lucru putem spune și despre actori.

Urăm piesei să aibă tot succesul meritat, iar direcțiunii îi exprimăm întrecagă noastră grațitudine pentru interesul ce a început să arate teatrului antic, absolut necunoscut în țară la noi până acum.

D. N. BURILEANU.

A apărut:

THOMAS CARLYLE

EROII, CULTUL EROILOR ȘI EROICUL IN ISTORIE

Traducere din englezește de C. Antoniadă

— Prețul 2 lei —

POLITICA

CONTENCIOSUL ȘI CINSTEA POLITICĂ

La Mizil erau numai doi primari: unul sub regimul conservator și cel-l'alt sub regimul liberal. Pe unul îl cunoașteți de oarece a avut grija maeștrul Caragiale să vi-l prezinte—imortalizându-l—este Leonida Condeescu; pe al doilea permiteți-mi să vi-l prezint eu: Isaiia Georgescu. Rivalitatea dintre aceste două personalități politice marcante ale Mizilului luase proporții uriașe. Dușmănia lor era așa de mare încât nu se mulțumeau să nu-și vorbească, să nu se salute, să se c-vite, să se combată cu ultima energie la șașenea sau prin coloanele ziarelor: «Răcnetul» și «Trompeta Mizilului» — dar preocuparea lor de căpetenie din ziua în care veneau la putere eră să distrugă unul ceia ce făcuse cel l'alt. De pildă: Erau conservatorii la putere: Leonida Condeescu boteza bulevardul cu numele: Lascar Catargiu; pe strada unde locuia el se așezau felinare la distanță de câți-va metri unul de altul, iar pe strada adversarului său nu se lăsa de cât unul și acela cu totul departe de casa fostului primar liberal pentru ca nu cum-va să se strecoare vr'o rază de lumină în curtea casei lui Isaiia; sacagiul — avea Mizilul și un sacagiul — eră amendat dacă vreodată stropea pietrele de pe strada adversarului lui Leonida. Când veneau liberalii la putere, Isaiia își lua revanșa. Bulevardul nu se mai chema: Lascar Catargiu ci: Ion Brătianu; felinarele de pe strada lui Leonida erau scoase ca niște simplii funcționari; iar praful era lăsat să se așterne în straturi groase pe strada fostului primar conservator. Ei bine, luptă această crâncenă, împinsă până la sălbătecie între cei doi ireconciliabili adversari — nu avea o clipă de întrerupere. Ei nu-și acordau cel mai scurt armistițiu și fiind-că doreau ca această dușmănie să existe și dincolo de hotarele acestei lumi, Leonida și Isaiia și-au făcut încă din viață cavourile: unul se află într'un colț al cimitirului iar cel l'alt în colțul diametral opus. Ani de-a rândul faptele primarilor Mizilului au alimentat revistele noastre umoristice. Acum s'au schimbat lucrurile. Se pare că Leonida și Isaiia au împrumutat felul lor de a vedea conducătorilor politici din București, de oare ce partidele noastre nu au de câtva timp de cât grija de a desființa unul ceia ce altul a făcut. Nu mă voiu opri la lucruri mărunte și trecute ci îmi voiu îngădui să stau puțin de vorbă asupra unei chestiuni mari, grave și de actualitate. Conservatorii înființaseră prin ministrul lor de justiție; D-l Bădărău, Contenciosul. E inutil să vă spun în ce consistă și care îi sunt avantajile, de oare ce s'a vorbit și s'a scris despre această lege mai mult decât destul. Chiar zilele trecute, în parlament, Contenciosul a dat prilej să vorbească la mulți cari ar fi trebuit să tacă și prilej să tacă la mulți cari ar fi trebuit să vorbească. Ceia ce este indiscutabil și incontestabil este că: Contenciosul era o lege admirabilă de oare ce punea o stavilă abuzurilor administrative și lărgea sfera garanțiilor de dreptate ale cetățenilor. Eră mai presus de toate o lege democratică și așa fiind, se va înțelege ușor enor-

mitatea săvârșită. Această lege cu caracter democratic să fie zămislită de partidul conservator și desființată de partidul liberal. Din acest fapt—in treacăt fie zis—se desprinde și greutatea pe care o au principiile în luptele noastre politice și rostul lor determinant în diferențierea partidelor noastre politice. Atunci, dacă lucrurile stau astfel, pentru ce s'a desființat? Pentru ce? O singură explicațiune a fost adusă—plausibilă, după părerea aceluia care au produs-o:—Cinstea politică. Partidul liberal își luase angajamentul în opoziție să desființeze Contenciosul și prin urmare trebuia să se țină de cuvânt. Eu înțeleg ca un partid să desființeze o lege rea a partidului care l-a precedat la guvern; dar s'o desființeze numai pentru că a făcut-o cellalt, faptul acesta îmi aduce cu înlesnire aminte mentalitatea lui Leonida și a lui Isaiia. Cinstea politică? A! Mă înclin înaintea ei; dar cinstea politică nu consistă în a desface cecace altul a făcut bun, ci în a face acciace ai promis. Și așa socotită cinstea politică, fost'a ea cu sfințenie păzită de conducătorii partidului liberal și suferit'a ea până acum numai o singură știrbire? E suficient să amintesc un singur fapt pentru a se vedea lămurit că cinstea politică este pusă în discuțiune de politicianii noștri numai atunci când le vine la socoteală. Votul universal există în programul partidului liberal din anul 1892.

Au trecut aproape 20 de ani de când partidul liberal a făgăduit țării această măntuitoare reformă și politicienilor liberali încă nu le trece prin minte s'o aducă la îndeplinire.

În vremurile din urmă se vorbea de colegiul unic la județ. Era o încercare timidă, un pas de copil ce se făcea spre mult trâmbițatul ideal, dar tot era ceva. Au trecut trei ani dela venirea partidului liberal la cârma Statului și nici vorbă de colegiul unic nu este. Aceasta este cinste politică? Evident că nu. Conducătorii partidului liberal au pierdut dreptul de a vorbi în numele cinstei politice și prin urmare nu le era permis să se pună la adăpostul ei—spre a săvârși o faptă reprobabilă ca aceia a desființării Contenciosului. Acum, după ce am văzut cauza care a provocat acest proiect de lege, să vedem cum a fost discutat. Discuția fost'a ea lăsată liberă? Se încep desbaterile. În parlamentul actual—ca de altminteri în toate parlamentele noastre—sunt foarte puțini oameni de valoare și nu ar fi obositor să înșiri numele aceluia care au pregătirea necesară pentru rezolvarea afacerilor—nu particulare, ci publice. Dl C. Stere—nu am nevoie să adaug nimic—dorește să propună un amendament. Ce credeți că s'a întâmplat? Dl Toma Stelian, ministru de justiție, face chestiune ministerială, amenință cu demisiunea. Se face valvă. Dl Ministru e înconjurat de câțiva prieteni cari îl asigură de devotamentul lor neclintit; în jurul d-lui Stere, care persistă în intențiunea de a propune amendamentul, se face cerc; discuțiunea se înfierbântă, bine înțeles nu în incintă. Pentru a se restabili liniștea, d-l Ferichide, cu autoritatea sa indiscutabilă, sună clopoțelul pentru a deschide ședința. Dl Ministru de justiție apare pe banca ministerială iar d-l C. Stere dispăre. A doua zi într'unul din ziare apare o informațiune cam în acești termeni: «D-l C.

Stere ne roagă să anunțăm că a renunțat la amendamentul său, după ce a conferit cu d-l prin ministru, Ion Brătianu». Ei bine! Mă adresez tutulor oamenilor luminați și îi întreb: E cinstit acest lucru pentru un parlament și nu este—nu găsesc cuvântul greu—rușinos, ca după ce se aduce în desbaterea Camerei un proiect de lege care tinde la desființarea unei legi bune, să nu se lase cel puțin desbaterile libere și să nu se permită unui om de talia d-lui Stere să depună un amendament? Eu socotesc că deși nu se mai iluzionează nimeni asupra parlamentarismului nostru, totuși faptul acesta a produs o penibilă impresie asupra opiniei publice. Dacă tot astfel se va lucra și de aci înainte în parlament, dacă treburile țării vor fi conduse tot așa, atunci partidele politice se vor discredita cu desăvârșire. Trebuie odată să se schimbe această stare de lucruri. S'a crezut că ea se va schimba după sângeroasa răscălnă din 1907, dar ea continuă și astăzi. Flăcările de aturci nu au luminat, se vede, în deajuns prăpastia spre care de atât amar de vreme, politicienii împing această țară. Să fie nevoie de altele? Mi-aduc aminte că pe atunci, toți conducătorii noștri politici își mărturiseau păcatele, spunând că de 40 de ani politicienii nu îngrijesc decât de interesele lor și ale clasei pe care o reprezintă, iar că interesele clasei celei mari sunt cu desăvârșire nesocotite. Și îmi spuneam: «A quelque chose malheur est bon.» S'au pus tite sate, s'au suprimat vicți, dar cel puțin aceia în ale căror mâini stau destinele acestui neam și-au dat seama de greșelile trecute și se vor îndrepta. Astăzi însă, văd că e păcat de sângele care în 1907 a roșit câmpiile țării noastre, de oarece politicienii noștri n'au învățat aproape nimic de atunci. Abia se stinseseră flăcările, văile răsunau încă de țipetele celor uciși, ochii copilașilor rămași fără nici un sprijin nu se uscaseră bine și acci trimeși în sfatul țării pentru a face legile agrare nu își vedeau decât de interesele lor și oriunde găseau un punct câștigat pentru țărani; îl ștergeau și amenințau cu răsturnarea guvernului, dacă nu vor fi ascultați. Și de aceea nici de data aceasta nu s'a făcut aproape nimic pentru țărani.

Să nu crează aceia cari făuresc legile că dacă au aplauze în parlament au făcut ceva bun, de oarece mâinile cari aplaudă sunt mâinile obișnuite cu jetoane de prezență și nu cu astfel de mâini se clădesc lucruri folositoare pentru țară.

I. IONESCU-QUINTUS

Deputat

CHESTIUNEA TARIFELOR DE TRANSPORT

Dacă vorbim în teză generală, asupra tarifelor căilor noastre ferate, vom face observațiunea că, ele păcătuiesc prin aceea că la formarea și stabilirea lor nu s'a ținut în seamă suficient principiul de a se veni în ajutorul diferitelor noastre ramuri de activitate socială.

Ceva mai mult încă, unele din aceste tarife sunt contrarii dezvoltării economice.

Țara noastră se știe că are o pozițiune foarte favo-

rabilă pentru tranzitul produselor din orientul european și asiatic; cu toate acestea, din cauza combinației puțin stadiate a tarifelor noastre de transport, în legătură cu tarifele similare europene, această acțiune de progres a comerțului de tranzit este împiedicată în dezvoltarea ei. Așa, unele articole de coloniale, ca: ovăzul, cafeaua, ceaiul ș. a. d. a. se bucură de tarife de transport excepțional de reduse, dacă vin dinspre frontiera Austriei sau Germaniei, în România. Același lucru nu se întâmplă însă, dacă aceleași produse ar pleca din porturile și orașele noastre, în direcțiunea acelor state, căci favoarea încetează și li se aplică taxele tarifului comun.

Acest lucru trebuie să înceteze și să căutăm a cere vecinilor noștri la datorii egale, drepturi egale, făcând astfel de a respecta mai bine principiul reciprocității.

În această privință raportul bugetar al căilor ferate pe anul 1908, prezentat parlamentului de către defunctul G. G. Assan, unul din cei mai distinși economiști, este o operă și în același timp un cap de acuzație, contra celor cari au condus politica tarifară trecută a căilor noastre ferate.

Redăm textual, mai jos, modul cum pricepe aceste fapte ilustrul raportor al bugetului:

„Cecece este mai îngrijitor și mai dureros, este că dintr'un examen amănunțit, reese până la evidență, că întocmirea tarifelor noastre de transport în legătură cu cele similare străine, s'a făcut nu numai contra celui mai elementar bun simț, dar contra intereselor noastre economice și ne ruinează pe nesimțite toată opera ce clădim cu sacrificii pentru prosperarea industriei noastre.

În mod bine calculat și sistematic, găsim peste tot numai și numai interesul străinului predominând».

Iar mai departe, afirmă că: întreaga noastră producție economică a fost vizată de străini pentru a fi acaparată, impunându-ne în urmă și condițiunile lor oneroase în ce privește taxele tarifare.

Este știut că rolul țării noastre în comerțul internațional este de a servi ca mijlocitor pentru țările cari cad în zona Dunării de jos și între țările din Europa centrală și apusană, punându-le în legătură cu țările Orientului.

Pozițiunea noastră geografică ne indică mai dinainte comerțul ce trebuie să exercităm mai cu înlesnire și anume comerțul de tranzit. Pentru aceasta însă, trebuie să căutăm a ne cunoaște adversarii noștri și a căuta să-i învingem pe calea tarifelor vamale și de transport.

Lupta economică ce trebuie să întreprindem cu țările vecine se bazează numai pe forța căilor noastre de comunicație și pe rolul politicii tarifelor de transport.

Pătrunderea economică în Orient a Austro-Ungariei și Germaniei se face prin țara noastră în mare parte; de ani de zile aceste țări caută să aibe o linie directă în Balcani, fără intermediul nostru.

Acestui fapt se datorește elaborarea proiectului Austro-Ungar de a prelungi linia ferată din Bosnia, și Hertzevovina spre a ajunge mărfurile germane direct în porturile turcești din Marea Egec; proiect care a produs o mare vâlvă în cercurile diplomatice.

Proiectul acesta a produs o mare deslănțuire de patimi, ca în apropierea unui război și imediat s'a pus în discuție posibilitatea construirii unei alte linii ferate care să lege Dunărea cu Marea Adriatică și care să aibă de efect contrabalansarea politicii economice germane prin concurența economică a popoarelor slave.

Prin trecătoarea Novi-Bazar, dobândită de Austria în urma congresului dela Berlin, lumea germană caută să ajungă la portul cel mai mare al Mediteranei de răsărit și anume *Salonicul*.

În acest caz, Constantinopole ar fi pierdut din importanța lui și rolul cel mai însemnat ar fi revenit portului Salonic: acesta fiind tot o dată și cap de linie ferată pentru toată Europa centrală, legând țările Occidentului: Anglia, Belgia, Olanda, direct cu Mediterana orientală și tăind astfel în două popoarele slave spre a le izola și oprima conform principiului politic exprimat de Bismarck sub forma *Drang nach Osten*, cu orice preț.

Linia ferată sandjocală dacă s'ar construi, va avea o influență cu totul deosebită asupra comerțului nostru actual, de oare-ce noi stăm tocmai în drumul dintre Orient și Europa centrală. Atunci când trenurile încărcate dela Berlin München, Praga, Viena, vor merge direct la Salonic, țara noastră va fi lăsată la o parte și cea mai mare parte din traficul actual va fi pierdut pentru noi.

Ținându-se seamă de această chestiune și ca o consecință firească a acestei stări de lucruri, toate țările din jurul nostru caută să-și desvolte comerțul lor propriu și să îmbunătățească serviciul căilor de comunicație. Așa Rusia caută să acapareze comerțul din Bucovina și Moldova de vest, fie pe cursul râului Prut, fie pe calea drumurilor de fer, căroa le-a introdus multe îmbunătățiri și reduțiuni tarifare.

Actualmente chiar, o mare parte din comerțul de lemne și cereale ce să făcea la Galați a trecut în porturile Rusești, Reni, Ismail și chiar Odessa. Linia ferată Leova-Kișinău, în construcție, va avea ramificațiuni spre Reni și Odessa, astfel în cât ori-ce relațiuni comerciale ce am avea în prezent cu Basarabia să fie zădărnice; iar pe de altă parte va avea de scop atragerea însuși a comerțului nostru în apele și porturile rusești.

Încă de acum 10 ani Austria și mai ales Ungaria favorizează porturile lor prin reduțiunile cele mai mari posibile, acordate transporturilor pe căile ferate, astfel în cât mai toate regiunile din Transilvania, Galiția, Bucovina, cari se aprovizionau cu mărfuri din porturile noastre Galați și Constanța, acum se aprovizionează din porturile Fiume și Triest, de oare ce cheltuelile de transport fiind minime, mărfurile le revin mai eftine.

Bulgaria a cheltuit sume importante pentru a-și construi porturile ei maritime Varna și Burgas, numai pentru a putea satisface toate pretențiunile țării, căutând să înlătore concurența porturilor românești mai ales în basenul dunărean.

Proiectul unei noi linii ferate, ce se proiectase între Dunăre și Adriatica, prin Serbia sau Bulgaria, va necesita construirea unui nou pod peste Dunăre, proiect care de se va realiza, va aduce de asemenea mari schimbări în traficul comerțului român.

Toate aceste tendinți de a ne atrage și acapara comerțul nostru și concurându-ne pe calea economică, trebuie să fie un stimulent pentru noi și anume să ne dea convingerea că trebuie să ne perfecționăm mijloacele de transport, procurându-ne aparatele necesare porturilor și gărilor, necesare încărcatului și descărcatului, simplificând formalitățile și mai ales studiind tarifele noastre în legătură cu tarifele străine similare: să nu ne dăm îndărăt de la nici un sacrificiu de tarif, acolo unde este vorba de apărat un interes economic românesc.

Pe lângă debușeurile existente, trebuie să căutăm a ne crea și alte piețe de desfacerea mărfurilor noastre, după împrejurări și potrivit necesităților noastre.

Orientul, în prezent, se înfățișează ca un câmp vast de activitate; trebuie să ne ocupăm cu acapararea în total sau în parte a comerțului din Asia mică unde în prezent se construiesc mari rețele de căi ferate, cu capitaluri germane.

În nordul Moldovei se simte necesitatea unei noi legături de comunicație cu Rusia și Germania de nord, prin ajutorul unei linii ferate ce ar pleca din Dorohoi la Noua Suliță, iar de aci mărfurile ar putea trece prin Rusia, în Polonia și apoi în Germania până la Stettin sau Danzig.

Această linie ferată ar fi necesară din două puncte de vedere.

Se știe că exportul nostru de cereale se face exclusiv numai pe apă. Mai toate grânele ce se produc se depozitează la Brăila sau Constanța, de unde iau apoi calea mării. Acest drum deși costisitor și mai ales cu pierdere multă de vreme, este totuși cu mult mai eficient decât cel pe care ni-l oferă Ungaria sau Austria pe calea frontierei de uscat.

E știut lucru că cerealele noastre nu găsesc debușuri în Austria sau Ungaria¹⁾, și nici chiar în Germania, țări tot așa de agricole ca și a noastră.

Piețele noastre de desfacere agricolă sunt Belgia, Olanda și Anglia. De sigur că drumul cel mai scurt ar fi acel prin noua Suliță, Podolia și apoi în Prusia sau Pomerania, de unde s'ar putea ajunge foarte repede la punctele de destinație, iar transportul cerealelor ar costa jumătate din ceea ce costă azi.

Drumul acesta ar fi cel mai avantajos, căci transportul pe căile ferate rusești este mult mai eficient decât pe cele austriace.

Dacă s'ar eficienta astfel acest transport, atunci ar urma o simțitoare urcare în prețurile cerealelor și ar veni foarte mult în ajutorul agriculturii din valea Prutului și a Siretului.

Pe de altă parte, existând linia ferată amintită mai sus, s'ar desvolta un mare trafic de călători și mărfuri, căci ar fi linia cea mai scurtă între nordul Europei și Constantinopol.

Fără îndoială că din construirea liniei ferate Dorohoi-Noua Suliță ar trage mari foloase nu numai agricultura din regiunea de nord a Moldovei ci și toate orașele din această regiune până la Galați, ridicându-li-se astfel starea lor economică într-o situație mai bună.

În special orașele din nordul Moldovei sunt amenințate de a fi cotoșite de elementele străine cari n'au nimic comun cu țara aceasta, și dacă nu se vor lua măsuri de ridicarea clasei țărănești la o situație mai bună, din care să se formeze burghezia orașelor, atunci aceste orașe vor fi amenințate să decadă și mai mult.

* * *

Dacă revenim la tarifele noastre de transport, constatăm că Austria, Ungaria și Germania au dobândit dela noi cele mai multe avantaje, astfel că lupta economică contra acestor țări ar fi zadarnică, de oarece mărfurile acestor țări vin în România chiar mai eficient decât produsele românești.

În ce privește transporturile internaționale cu aceste țări, lucrul e și mai grav, căci aci sunt interese economice importante și adesea ori complicate din cauza haosului ce există în privința a tot felul de tarife speciale, convenționale, suplimentare etc., în cât numai funcționarii respectivi ai serviciului se pot descurca din acest labirint de tarife.

În genere, la formarea acestor tarife convenționale, nu s'a ținut în deajuns seamă de interese economice ale țării noastre și principiul reciprocității n'a fost respectat după cum trebuia. De sigur că această reciprocitate nu trebuie înțeleasă la articole similare, ci la reducerile tarifare ale articolelor de cari au nevoie țările străine; să ni se acorde și nouă reduceri la acele articole cari ne interesează fie ca import, export sau tranzit.

Așa din raportul d-lui G. G. Assan vedem că România a acordat tarife scăzute Germaniei și Austro-Ungariei, nu numai pentru materiale prime dar și pentru fabricatele cu cari ele au avut interes să pătrundă în țara noastră; așa aceste țări ne-au acordat avantaje în ce privește materia brută căci aveau interese să o atragă dela noi, nu însă și la materia fabricată, căci aceasta e introdusă de acele țări.

De asemenea petrolul brut se bucură de reduceri tarifare în țările amintite mai sus, pe când petrolul rafinat este supus unui tarif mai riguros.

Germania ne acordă mari reduceri de transport la benzina brută, pentru că are interes să poseadă acel produs dela noi.

Pentru produsele ce putem exporta ca: tutun, păsări, ouă, etc., nu ni se acordă reduceri pe liniile ferate străine; pe de altă parte, în tariful nostru de transport, există mari reduceri pentru fier și articole fabricate din fier, deși țara noastră posedă câteva fabrici cari produc multe articole fabricate din fier.

Pentru alte materii prime ca: piele brută, sărată sau uscată, precum și lâna, de orice fel, ni se acordă mari reduceri de tarif, și aceasta numai din cauza necesităților industriilor din amintitele țări, fără ca să ne dea în schimb alte compensațiuni la unele articole ce dorim noi să exportăm.

Chiar la aceleași produse, nu ni se dă aceleași reduceri, pentru direcțiunea contrară, căci o țară poate fi exportatoare și în același timp importatoare de o materie primă oarecare, deoarece industria are nevoie

1) Prin excepție, în anul 1909 Ungaria ne-a cumpărat o mare cantitate de cereale din cauza secetei ce a existat în acea țară.

de calități diferite din acea materie primă pe care țara le produce din belșug pe unele, cari se exportă pentru a introduce în țară calitatea de materie primă ce nu se produce.

Așa România a exportat, în 1906, o cantitate de 200.000 kgr. lână spălată și nespălată, totuși a importat în același an pentru fabricile de postav peste 700.000 kgr. lână mai fină ce nu se produce în țara noastră.

Tot în anul 1906 s'a exportat o cantitate de 1.320.000 kgr. piei uscate, sărate sau încenușate și am importat 3.800.000 kgr. piei speciale de cari industria tăbăcării dela noi a avut nevoie.

Tocmai la acest articol se simte mare nevoie de principiul reciprocității, căci e nedrept lucru, ca pentru pieile ce cumpără dela noi să le acordăm acelor țări reduceri de transport, pe când pentru o cantitate de 3 ori mai mare ce noi am importat să nu ni se acorde nici o favoare de tarif în țările denumite.

La alte articole de coloniale, fructe de sud, etc., în ce privește tranzitul ni se limitează numărul de orașe ce putem deservi și numai întru cât acele mărfuri ar pleca din porturile Brăila, Galați sau Constanța, ni se acordă oarecari reduceri de transport; aceste reduceri sunt acordate numai în cazul când mărfurile ce expediem merg în direcțiunea următoarelor orașe: *Cernăuți, Hadigfalva, Kolomea, Lembergopod, Zamkien, Stanislav și Volksgarten.*

Aceste avantagii încetează însă pentru Transilvania, Banat, cari sunt mai aproape de noi și ar putea fi alimentate mai ușor cu tranzitul nostru, de oarece interesele economice ale Ungariei reclamă ca acele regiuni să fie aprovizionate din porturile mării Adriatice, *Fiume și Triest.*

Pentru apărarea intereselor noastre economice, nu trebuie să lăsăm toată grija numai tarifelor vamale și legii de apărarea industriei naționale, ci trebuie să avem în vedere și tarifele de transport a mărfurilor.

De sigur că chestiunea cea mai importantă în sistemul protecționist al unui stat, este stabilirea tarifelor vamale, cari trebuie să aibă de auxiliar combinațiunea inteligentă a tarifelor de transport pe apă și uscat.

Ast-fel se explică tandințele tuturor țărilor de a monopoliza căile ferate și ele fac sacrificii mai însemnate în acest scop de a putea poseda la îndemână aceste mijloace, indispensabile dezvoltării economiei naționale și a siguranței tactice în caz de războiu.

În aceiași ordine de idei se remarcă că și legile de apărarea industriei naționale au de scop în mod accesoriu protecțiunea comerțului prin reducățiunile ce se dau la anumite mărfuri, transportului lor pe apă și uscat.

În conferințele anuale ce se țin la direcția C. F. R. se știe cu câtă înzistență se susține de reprezentanții c. f. străine, introducerea vre-unui articol nou de transport cu prețuri reduse și mai ales câtă încordare trebuie de pus pentru a rezista și combate cererile acestea, dăunătoare țării nu atât din punct de vedere fiscal cât mai ales din cauza interesului suprem al economiei generale a țării.

Este știut că chestiunea tarifelor de transport a mărfurilor este tot așa de complexă pe cât e de importantă, și de aceea legea de organizare a Ministerului de

industrie și comerț prevede înființarea consiliului superior al comerțului, având printre alte importante atribuțiuni și aceea de a studia tarifele de transport cu ajutorul unei sub-comisiuni compusă din persoanele cele mai autorizate în chestiunile economice.

Cu toate acestea deși legea a fost votată de 3 ani de zile, totuși aceea comisiune nu s'a întrunit nici odată în vederea scopului amintit mai sus, de a coordona tarifele noastre de transport.

Pe lângă toate acestea credem necesar ca aprobarea sau abrogarea tarifelor de transport să nu fie lăsată numai competenței căilor ferate și consiliului din Ministerul Industriei, ci să fie supuse și discuțiunii Consiliului de Miniștri.

Căci dacă alcătuirea sau modificarea taxelor vamale se fac numai prin legi speciale, de ce nu s'ar supune tarifele de transport cel puțin aprobării Consiliului de Miniștri, căci și aceste tarife interesează în de aproape starea și dezvoltarea economică a țării.

Reduceri de tarifarie de penetrație economică au avut o influență defavorabilă asupra dezvoltării orașelor noastre comerciale și în special asupra portului Galați. Grație acestor tarife, mărfurile engleze au început a părăsi calea mării și a Dunărei, intrând în țară pe frontiera de uscat, venind tranzit din porturile germane Stettin, Hamburg sau din porturile Austro-Ungare Triest și Fiume, fără a mai trece prin portul Galați.

Tarifal excepțional, prin care se încuraja exportul orașului Galați spre Austro-Ungaria a fost suprimat, iar căile noastre ferate nu mai acordă nici o reducere comerțului porturilor în această direcțiune.

Prin acest tarif se favoriza în deosebi comerțul engros din orașul Galați, căci angroșiștii puteau trimite cu succes mărfurile lor prin Burdujeni la Lemberg și Cernăuți sau prin Predeal la Brașov și Sibiu, satisfăcând astfel cererile acestor mari piețe de consumație și făcând o vie concurență porturilor ungare și austriace dela marca Adriatică.

Actualmente pe lângă desavantajele arătate, cauzate de favorizarea importului prin frontiera de uscat mai provoacă altele și criza lipsei de vagoane pe căile ferate. Căci trenurile vin dela frontiera de uscat spre porturi încărcate cu mărfuri și se întorc goale spre frontieră. Dacă s'ar generaliza importul numai pe calea mării prin porturile Brăila, Galați, Constanța, atunci trenurile ar veni încărcate spre porturi cu produsele țării noastre pentru a fi exportate, iar la întoarcere ar transporta mărfurile importate pe apă, pentru consumul orașelor din interiorul țării, fără a face drumuri zadarnice vagoanelor, după cum se întâmplă în prezent.

Acest fapt arătat foarte bine de d-l I. G. Munteanu, în discursul ținut cu ocazia congresului camerilor de comerț din Constanța, are influență asupra prețului cerealelor ridicându-le costul, căci vapoarele cari vin în porturile noastre aproape goale sau încărcate cu *lest*, cer navluri mai mari la întoarcere pentru transportul cerealelor tocmai pentru a compensa cheltuelile ocazionate cu venirea acelor vapoare.

De asemenea industria națională este păgubită prin tarifele reduse de transport, acordate țărilor vecine, căci produsele fabricelor noastre suferă din cauza concuren-

ței fabricatelor străine, cari revin pe acelaș cost în țară și sunt preferate de clienți înaintea celor de origină internă.

Pentru toate motivele arătate, credem necesară modificarea tarifelor noastre de transport pe căile ferate, astfel ca să se ție mai mult în seamă *importul mărfurilor* ce ar trebui să se facă pe apă și să dea o atențiune cu totul specială porturilor noastre la a căror dezvoltare trebuie să veghem cu tot dinadinsul, așa după cum se întâmplă în Ungaria și Austria cu porturile lor maritime Fiume și Triest.

CONST. I. FLOREA

ȘTIINȚE SOCIALE

INVIDIA

L'envie ne pouvant s'élever jusqu'au mérite pour s'égalier à lui, tâche de le rabaisser.

Boileau

La plus noble vengeance qu'on puisse tirer de ses rivaux est de les surpasser en talent et en vertu.

Mme de Sévigné

L'envie poursuit l'homme de génie jusqu'au bord de la tombe; là elle s'arrête, et la justice des siècles vient s'asseoir à sa place.

Diderot

Intr'una dintre cugetările cu care sunt presărate scrierile sale, *Spinoza* spune, că natura omenească este astfel făcută, încât se găsesc împreunate în ea: mila pentru cei ce sufăr, cu invidia împotriva celor fericiți.

Ca cele mai multe cugetări, aceasta este adevărată numai în parte. Dacă toți oamenii ar compătimi pe cei ce sufăr, atunci omenirea ar fi cu mult mai puțin nenorocită și viața ar avea mai mult farmec.

Ceace se observă la cei mai mulți este, *nepăsarea* față de cei nenorociți și *invidia* față de aceia, pe cari îi cred mai fericiți decât dânșii.

De aici decurg aproape toate amărăciunile vieței.

I.

Invidia este o formă a perversității ¹⁾. Perversul simte plăcere să cauzeze răul; invidiosului îi pare rău de binele cuiva, chiar dacă el este meritat. Căci trebuie făcută deosebire, între regretul ce-l simți față de izbânda *nemeritată* și acela, care te roade la vederea unui succes, fie oricât de îndreptățit.

Invidia propriu zisă nu este întemeiată pe nimic. Dacă întrebi pe invidios de ce invidiază,—el nu știe ce să-ți răspundă. Este vorba, bine înțeles, de cei cari nu și-o ascund.—Discutam în această privință cu o persoană invidioasă și a rămas foarte surprinsă când, i-am spus, că nu sunt toți oamenii invidioși. Ea, găsă, că este destul de firesc, ca cineva să invidieze, fără să știe însă de ce. Iar unui alt invidios, când l-am vestit, că un cunoscut al său a câștigat — pe drept — o sumă de bani, i-a scăpat mărturisirea: *Nu știu de ce, dar parcă mi-e necaz*. Cu toate că și pasiunile își au logica lor, această patimă este lipsită de orice logică. Ea nu este

întemeiată absolut pe nimic și precede numai din fondul sufletesc rău al individului.

Ovidiu, în stilul său exuberant de imagini, a descris invidia în felul următor:

Fața-i este palidă; corpul, descărnat; privirea, nestatornică; dinții, acoperiți cu un fel de tartru plumburiu; sufletul ei se adapă cu fiere; iar limba sa distilează veninuri; surâsul i se ivește pe buze numai la vederea nenorocirii; turburată fără încetare de griji necontenite, ploapele ei nu se închid niciodată; vederea izbânzei oamenilor o face să se usuce de ciudă. Sfâșiind pe altul, se sfâșie pe sine însăș: ca își este propriul ei călău. ¹⁾

Din această descriere figurată, se vede că *Ovidiu* n'a fost numai un mare poet, dar și un pătrunzător psiholog; căci dacă analizăm cu deamănuntul, constatăm că el a descris caracterele cele mai de căpetenie ale invidiosului. Am avut trista ocazie să cunosc mulți invidioși, dintre cari unul se poate socoti ca tip clasic. Nimic nu-l supără mai mult, decât vestea succesului vre-unui cunoscut de al său și chiar al unui necunoscut. Socotea izbânda altuia, mai cu seamă în ramura în care dânsul n'a reușit, ca o insultă la adresa lui. Și eră interesant, să-l vezi cum se schimbă la față, cum din galben devine plumburiu, cum fața i se posomorăște, cum fruntea i se încrețește. Sufletul său eră un izvor neseecat de calomnii, unele inventate de el, altele auzite dela alții și apoi colportate mai departe de către dânsul. Gura lui eră un adevărat canal de scurgere a tutușor minciunilor și calomniilor.

Că invidiosul este calomniator, — faptul este destul de explicabil. Calomnia este arma perversilor neputincioși. Veninul care clocește în sufletul invidiosului trebuie să-și găsească un mijloc de țășire. Sufletul său înneecat în fiere trebuie să se ușureze într'un fel. Și neputând face rău prin fapte celui pe care-l invidiază, caută să îl pricinuiască prin cuvânt. De aceea, el calomniază și caută să vâre zizanie.

Sunt unele persoane, femei mai ales, care-și fac o plăcere «să strice casele» oamenilor. Când ele sunt nenorocite mai cu seamă și când observă, că într'o căsnicie domnește armonie deplină, — aceasta le roade sufletul și caută să o strice. Atunci le veți vedea ascuțindu-și armele — sau, mai bine zis, limba — și începând campania de intrigi și de calomnii. Acolo unde eră liniște și cea mai desăvârșită înțelegere, începe vrajba care nu mai contenește decât atunci, când persoana intrigantă a fost descoperită și înlăturată sau, în orice caz, ținută la distanță.

Din fericire, cu timpul adevărul se dă pe față și se constată în cele din urmă, cine este adevăratul om de caracter și cine perversul.

În sufletul invidiosului este greu să-și mai găsească loc alt sentiment tot atât de puternic. Invidia copleşte totul, ea înveninează tot. De aceea cu drept cuvânt s'a spus, că invidiosul își găsește pedecapsa în propria lui patimă. O veșnică nemulțumire îl stăpânește, pricinuită de starea lui și de prosperitatea celorlalți.

¹⁾ N. Zaharia, *Perversitatea* (în „Noua Revistă Română“ 1909, No. 20).

¹⁾ Ovidius, — *Metamorfosele*. Cartea II.

Sufletul invidiosului este lipsit de acea seninătate a omului de caracter și bun, care nu are să-și impute nimic și nici nu-i pare rău de binele meritat al celorlalți. El este veșnic turburat de vestea noilor succese ale altora și mintea lui se frământă fără întrerupere, ca să găsească arme noi, prin care să cauzeze răul.

Unii invidioși caută să doboare persoane, care s'au ridicat prin propria lor valoare și prin propriile lor puteri; alții, cei sus puși, împiedică să se înalțe, pe cei cari li se par, că s'a putea ridica prin ei înșiși la aceeași înălțime ca dâșii și chiar mai sus. Iar pentru ca să aibă un concurent mai puțin și să poată străluci singuri, ei caută să țină în umbră pe toți aceia, cari încearcă să se distingă în aceeași ramură cu a lor.

Urile și invidiile dintre oamenii, cari au același fel de ocupații, sunt proverbiale. Câte odată merg până la cruzime. În cazurile de acest fel, lupta pentru viață este înlocuită cu lupta pentru situații.

Rareori josnicul sentiment al invidiei se află singur în sufletul unui om; de obicei este întretesut cu altele tot atât de necurate. Răutatea invidiosului merge chiar până la cruzime; căci este firesc, ca celui căruia îi pare rău de binele altuia, să-i pară bine de răul altuia. Cea mai mare satisfacție a lui este, când aude că unei persoane pe care o invidiază, i s'a întâmplat vreo nenorocire și ea ajunge culmea, când el i-a pricinuit-o.

Unii invidioși par'că ar ști ce este remușcarea, dar nu o simt nici odată. Îmi amintesc de tipul despre care am vorbit, că adesea îmi spunea: «Eu sunt un păcătos»; dar această constatare prin el însuși a mardăriei lui sufletești, nu-l împiedică de loc să rămână tot astfel, adică să persevereze în apucăturile josnice și incorecte. Alte dăți—cele mai dese—eră cu totul cinic și spunea verde, că «imperativul categoric al lui este: «bani să iasă». E lesne de înțeles, că atunci când un om se călăuzește de acest «principiu», este în stare de orice. Devine slugarnic, când simte că slugărnicia îi va aduce profit și chiar hoț, când crede că nu va fi prins.

Sunt cazuri, în care simțirea unui om este în conflict cu inteligența și anume, când sufletul îi este stăpânit de unele sentimente sau apucături, pe care inteligența sa nu le aprobă. Dacă acela este un om de caracter, ese învingător din această luptă, dar foarte adesea cu sufletul mortificat. Așa este, bunăoară, cu iubirea ce o simte cineva pentru o persoană, pe care prin inteligența sa o găsește, că este nedemnă. Dacă acela este o natură foarte își martirizează sufletul, dar nu se lasă a fi răpus de acest sentiment.

Nu este tot astfel cu patima invidiei. Ea nici odată nu va putea să fie înfrânată de inteligență. Și astfel fiind, *inteligența* nu are alt rol, decât acela de uneltă, prin mijlocirea căreia invidia să se satisfacă; iar *voința* caută să execute planurile concepute. Felul de manifestare al invidiei variază cu gradul de cultură și de inteligență al invidiosului. Cu cât el este mai inteligent, cu atât planurile lui vor fi mai rafinate.

Unii dintre dâșii au însușirea de *a simula* unele calități, care face pe un om simpatic—în aceasta sunt ajutați adesea și de fizicul lor—și de *a disimula* de-

fecte, care i-ar arăta așa cum sunt, adică odioși. Grație acestei simulări și disimulări, ei reușesc să se înfigă pe sub pielea unei persoane, pe care în sufletul lor o invidiază, dar după urma căreia pot să tragă profit. Ei fac parte din categoria falșilor «oameni de încredere.»

După cum vedem, un invidios poate să fie în același timp crud, fățarnic, umil, cinic, neonest, așa după cum îi dictează împrejurările. Un singur lucru însă nu poate fi niciodată și anume *om de caracter* sau de inimă.

Unii invidioși, mai cu seamă cei din clasa cultă, sufar de ceea ce se numește *hipertrofia eului*. Incântați peste măsură de persoana lor, pe care o văd împodobită cu tot felul de calități—ceea-i o simplă iluzie—ei sunt în același timp de o vanitate exagerată. Stăpâniți fiind de aceste două slăbiciuni — *grandomania* și *vanitatea*—este natural, ca să fie invidioși. Succesul altora, pe cari de cele mai multe ori îi cred mai inferiori decât ei și nesuccesul lor, îi fac ca, pe deoparte, să se creadă nedreptățiți; iar, pe de alta, să invidieze pe cei cari, după falșa lor credință, se bucură de o isbândă nemeritată. Ei sunt ceea ce se numește *suflete înăcrite*. O contradicție care se observă la dâșii, este disprețul ce-l afișează pentru opinia publică, cu toate că mai înainte s'au servit de toate mijloacele—permise și mai ales nepermise—pentru a-i captivă admirația. Această atitudine a lor ne amintește fabula vulpii cu strugurii.

Pe lângă altele, invidia mai dovedește și un *egoism* exagerat, căci cauza ce te face să regreti succesele altora, sunt nesuccesele tale; căci ceea ce te face să le împiedici, atunci când poți, este ca să nu-ți aducă ție umbră, este ca să tronezi numai tu singur dela înălțime, atunci când ai reușit să te ridici.

II

Invidia face parte dintre pasiunile liniștite sau lente, așa în cât semnele externe prin care se manifestă sunt greu și câte odată chiar cu neputință de perceput. Trebuie să fii înzestrat cu intuiție psihologică, pentru ca să poți descoperi această pasiune, mai cu seamă la omul inteligent, care caută să și-o ascundă și să atribue faptelor prin care și-o manifestă, cu totul alte cauze, decât pe cea adevărată.—E o banalitate faptul, că cu cât un om este mai civilizată, cu atât îți va fi mai greu să-i pătrunzi în suflet.

Doctorul *Descuret*, care s'a ocupat amănunțit de feburile pasiani omenești, privite mai ales din punct de vedere patologic,—descrie manifestările externe ale acestei grozave patimi.

«Tristețea, posăcia, mobilitatea, încruntarea obișnuită a sprâncenelor și paliditatea plumburie a feței, sunt întâiele simptome ale acestor două pasiuni concentrice [*Gelozia* și *Invidia*] în cel mai înalt grad, numite astfel, fiindcă resping sângele dela periferia corpului către organele interne.»

«La povestirea unei nenorociri întâmplare rivalului, vezi desemnându-se un surâs infernal pe buzele subțiri ale invidiosului. Din potrivă, când află despre vr'o is-

3) Descuret, *La Medicina delle Passioni*. Versione di F. Zappert. Milano. 1861. pag. 424.

bândă a aceluia sau chiar a unei alte persoane, trăsăturile feței i se sbârcesc, sprâncenele i se încruntă, ochii i se cufundă în orbite, întreaga față i se micșorează: binele altuia îl face să slăbească. Dacă aude citindu-se vre-o producție literară de un merit distins, tace și tăcerea lui prețuește cât un elogiu; invidiosul nu iubește și nu laudă decât pe morți. În asemenea cazuri, chiar nepăsătorul și ignorantul pot rămâne tăcuți; dar atitudinea lor este liniștită, mușchii le sunt destinși; invidiosul, din potrivă, or cât de dibaciu ar fi să se prefacă, pentru observatorul băgător de seamă se dă pe față, printr'o ușoară mișcare a piciorului, ca și cum ar voi să se descarce întru câțva pe postament, de ciuda sa.»¹⁾

Cu toate că omenirea durează de atâta amar de vreme; totuși patimile omenești au rămas aceleași. Dacă comparăm d. scrierea lui *Ovidiu*, care a trăit acum 19 secole, cu aceea a doctorului *Descuret*, care a murit de curând relativ și cu observațiile din zilele noastre, găsim complectă asemănare între descrierile și manifestările invidiei. Nu știm însă dacă afară de invidioșii, cari își manifestau patima în acest fel, mai existau pe atunci și de aceia, cari se observă în zilele noastre și cari sunt așa de stăpâni pe dânșii, în cât nu trădează prin nici un semn patima de care sunt copriși. Din potrivă, ei simulează oarecare satisfacție pentru succesul ce l'ai căpătat; te felicită chiar, pentru ca mai în urmă, după ce v'ați despărțit, să înceapă să *manevreze* în potrivă-ți și să te lovească cu brațul altuia.—Când d. *Titu Maiorescu* a spus: «ferestete a doua zi după un succes», — probabil că avu în vedere loviturile, de care ești amenințat din partea invidioșilor.

Doctorul *Descuret* susține, că această patimă poate, cu timpul, să se transforme în curată boală, din care i se trage chiar moartea cuiva.

După cum am văzut, el numește invidia pasiune *concentrică*, din cauză că, la cel stăpânit de ea, sângele dela periferie se concentrează în organele interne. Dacă această concentrare devine obișnuită, cu alte cuvinte, dacă această patimă trece din starea acută în cea cronică, — sângele, respins fără încetare către inimă și principalele vase sanguine, tind mai întâiu să dilate canalele. Din această cauză provin apăsările supărătoare, suspinele întrerupte, palpitațiile violente și adesea anevrismele mortale. Pe de altă parte, ficatul fiind prea încărcat de sânge negru [vânos], desparte bila în cantitate mai mare de cât în starea normală și sfârșește câte odată prin a se atrofia. În acelaș timp, digestiile se turbură, puterile slăbesc, pielea devine lividă sau icterică; slăirea crește treptat-treptat în fiecare zi, din cauza unei febre ușoare simptomatice și a iritațiunii viscerelor, care din organe tiranizate ce erau, devin la rândul lor tirane, plătind pasiunii, cu vârf și îndesat, dezvoltarea bolnăvicioasă ce le-a cauzat-o.

«Când pasiunea e mai înaintată, iritația intestinală se transmite la creier, pentru a-l face oarecum părtaș la durerea sa; de aici provin gânduri negre și sbu-

ciumate, iubire de singurătate și de întunerec, insomnii triste, care consumă cu totul puterile bolnavului și-l predispun la o slăire însoțită de melancolie, la ipohondrie, la nebunie, la moarte.»¹⁾

N'am cunoscut cazuri de acest fel, dar probabil că ele există și e natural.

Este de prisos să mai insistăm asupra efectului salutar sau dezastros, ce-l pot avea pasiunile asupra organismului. Se știe, că supărările neîntrerupte îl predispun la tuberculoză, că gălbenirea poate fi pricinuită de necazuri, că apoplexia de asemenea, etc. etc.

Un fapt este cert, că invidiosul fiind veșnic nemulțumit, e destul de firesc, ca efectul acestei stări de conștiință nemulțumire să se resfrângă asupra organismului său.

III

Ca să studiem pasiunile omenești numai pentru plăcerea de a le studia,—aceasta nu este de nici un folos. Trebuie să urmărim un îndoit scop. Să favorizăm dezvoltarea celor bune; să prevenim manifestarea celor rele sau, în cazul când nu putem aceasta, să căutăm a face, ca să fie cât mai puțin vătămătoare, atât pentru cel stăpânit de ele, cât și pentru mediul social în care el trăește. Numai în acest caz, studiul lor poate avea eficacitate.

Un lucru trebuie stabilit dela început și anume, că cel care se naște invidios, așa rămâne până la moarte. Este cu mult mai ușor să scoatem unele idei greșite din mintea unui om, servindu-ne de altele, care să le arate absurditatea. Nu tot astfel este cu patimile, care nu sunt întemeiate pe rațiune. Prin urmare, dreapta judecată este cu totul neputincioasă față de această josnică patimă. Când invidiosul nu este vătămător—caz de altminterlea rar—el este mai mult de plâns, decât de osândit. Ori câte argumente îi vom aduce, pentru a-i dovedi, că nu este bine nici pentru el și nici pentru alții, ca să invidieze,—nu vom isbuti să-l facem să înceteze de a fi invidios. Ar însemna să-i pretindem ceva mai presus de puterile lui. Poate că el însuș este deplin convins de tărnia argumentelor noastre; totuș nu se poate opri să invidieze.

Și după cum prin nici un mijloc nu putem înlătura regretul, de care sufletul unui om iubitor este coprins, din cauza pierderii unei ființe iubite; tot astfel nu vom putea face pe invidios, să nu regrete binele aproape-lui său.

Eră interesantă de observat la tipul despre care am vorbit, lupta ce se petrecea câte odată în sufletul său. Vedeai cum acest om se căsnește să reacționeze în potrivă apucăturilor sale rele. Din nenorocire, această luptă dură numai câteva clipe; partea rea covârșea pe cea bună și astfel dânsul continuă să persevereze pe calea apucată, care de cele mai multe ori nu poate duce pe un om, decât în două locuri; la pușcărie sau la casa de nebuni.

Odată stabilit faptul, că ne găsim în fața unei patimi *incurabile*, ne rămâne să vedem ce este de făcut.

Sunt foarte rari oamenii, cari au însușirea de a pătrunde în sufletul cuiva atunci, când au numai puține indicii. Așa se explică aprecierile greșite din toate zilele, al căror număr este enorm. Datoria celor înzestrați cu acest dar foarte prețios de a citi în suflete este, să atragă băgarea de seamă a celor mai puțin observatori, asupra unor indicii după care trebuie să se conducă, față de aceia cu care au a face și, prin urmare, a-i preveni mai din vreme.

Unul dintre acestea și cel mai de căpetenie, este următorul.

Orice invidios este un calomniator sau un clevetitor.

1) Ibid. pag. 424.

1) Ibid. pag. 424-426.

Când vedem pe cineva că nu face altceva decât să critice, să calomnieze și să clevească, — să știm că acela este un invidios. E cu neputință, ca un asemenea om să nu invidieze. Și ca să ne convingem, n'avem decât să-l urmărim pas cu pas și vom constata, că sufletul său este copleșit de fiere, pe care caută să și-o descarce prin mijlocirea calomniei sau a clevertirii, dacă este laș. Și trebuie să mai avem în vedere faptul, că după cum pe unii îi critică sau îi clevește în fața noastră,—tot astfel va face și în privința noastră, când se află cu alții. Față de invidios, toți suntem egali.

Nimeni nu trebuie să nesocotească adevărul, că invidiosul urăște în deosebi pe toți, cari îi sunt superiori prin ceva și că unora, celor mai slabi, caută să le facă rău prin fapte; iar celorlalți, prin vorbă.

Iar după ce am căutat să facem pe invidios nevătă-mător sau cât se poate mai puțin periculos, demascându-l, dându-i pe față necurățenia sufletească, nu trebuie să-l dușmănim. Din potrivă, mai mult să-l plângem. Căci nu este puțin pentru o persoană ca sufletul ei să fie veșnic frământat de această patimă, care—împreună cu remușcarea—este cea mai chinuitoare dintre toate.

N. ZAHARIA

NOTE ȘI DISCUȚIUNI

PSIHOLOGIA UNOR SCHIMBĂRI DE ÎNȚELES

Acesta este titlul conferinței D-lui Ovid Densușianu, ținute la „Societatea femeilor române” în seara zilei de 24 Februarie.

În sensul vederilor expuse în parte în altă conferință „Graiu și Suflet”, d-l Densușianu își propune să precizeze mai mult de data aceasta partea sufletească a cuvintelor și anume a acelor cuvinte ce duc la reducțiuni în sensul unor schimbări de înțeles, relevând și factorii cari contribuie la aceste procese lingvistice.

În privința cuvintelor, sunt unele de nu-și schimbă sensul cât trăesc, acelea ce reprezintă noțiuni precise și obiecte anumite (*pământ, cer*); altele cari sunt supuse alterărilor, acelea care reprezintă anumite însușiri sau stări sufletești. Acestea se apropie mai mult între ele, e un fel de gradație dela una la alta, sunt anume tranziții foarte sensibile, ca în culorile spectrului.

Factorul de căpetenie ce aduce schimbări în înțelesul cuvintelor, e factorul asociațiilor de senzațiuni, sentimente și idei.

Putem deosebi și în cazurile lingvistice aceleași categorii ca și în psihologie:

a) Asociațiuni de senzațiuni. Lat. *acer* înseamnă la început «ascuțit». S'a stabilit apoi o legătură între această senzațiune tactilă și una de gust și s'a ajuns astfel la înțelesul de «acru».

Senzațiunea vizuală de *verde* s'a asociat cu «reînvieră naturii, primăvara»; apoi printr'un proces psihic explicabil s'a ajuns la o semnificațiune derivată, printr'o asociațiune cu orice idee de exuberanță: «tânăr».

În limba franceză acelaș lucru. Aci procesul de transformățiune a înțelesului a mers și mai departe. Legându-se de «verde» ideea de noutate, de ceva «proaspăt», s'a ajuns să se zică chiar: *les pierres vertes* (pietre de curând scoase din carieră).

Culoarea de *negru* legată de ideea de ceva «posomorât» în natură și de aci de «trist», «nenorocit». La Aromâni procesul a mers și mai departe: *lai* = negru se aplică și unei «persoane nenorocite». În vechea franceză dela *noir* s'a format subst. *noireté* = tristețe. Și totuși procesul acesta de transformățiune nu s'a oprit aci: În legătură cu adj. *lai* la macedo-români subst. *corbul* e aplicat la nume de persoane cu înțelesul de «nenorocit».

b) Evoluțiuni dela anume senzațiuni la înțelesuri cu caracter intelectual. Lat. *equus* reprezintă la început

ideea de «suprafață netedă, egală, unită». De acest cuvânt s'au legat apoi o serie de concepte abstracte, cum ideea de «just».

La noi avem ideea de «dreptate» a cuvântului derivat din *directus* latin, care reprezintă ideea de distanță, de spațiu.

În vechea germană *glad* înseamnă «neted». De acest cuvânt s'a asociat apoi ideea de «strălucitor» și de aci ideea de «veselie» cum îl găsim la Anglosaxoni.

Schlecht în vechea germană înseamnă tot «neted». Dar acest înțeles a ajuns la «rău» prin următorul proces: de ideea de «neted» s'a legat ideea de «simplu» (*schlicht*); acestei noțiuni i s'a adus un înțeles peiorativ ajungându-se la «rău». În limba suedeză cuvântul acesta însemnează tot «neted», în daneză însă «rău».

Dacă aceste procese psihice se produc continuu, nu numai în trecut ci și astăzi, în viața prezentă, dacă ele sunt deci un fenomen absolut firesc, cum se găsesc oare oameni cari să privească ca ceva fals, ca o sfortare a spiritului limbii unele apropieri de cuvinte pe cari mai ales poezii simbolisti le introduc, pentru a redă mai bine puterea imaginii, în scrierile lor?

c) Cuvinte ce se referă la sentimente.

Cuvântul *dor*, derivat din «*dolus*» latin, ce a înlocuit mai târzie vreme pe «dolor», a fost asociat mai întâiu de ideea de «durere», apoi printr'o asociație firească s'a ajuns la «dor» cu înțelesul cunoscut: totdeauna dorul după ceva ascunde urme de durere în suflet, mai ales că se resimte în cuvântul nostru durerea românului departe de căminul său...

La latini față de *considerare*, cu semnificațiunea primordială de «a privi stelele», avem pe *desiderare*, asociat tot de ideea de «sider», cu semnificațiunea: a te îndepărta de la lumina stelelor, și apoi «a dori».

A *ură* derivă dela *horere* a avea groază. Apropierea ulterioară între cele două înțelesuri e evidentă.

d) Cuvinte ce exprimă anumite însușiri, chiar ale poezilor.

Cuvântul *mândru* în vechea rom. înseamnă «înțelept» ca și în limba de origine, limba slavă. Evoluțiunea înțelesului dela «înțelept» la «mândru» de azi arată și o parte din psihologia poporului nostru de a privi cu oarecare răceală, neîncredere, pe oamenii mai învățați.

Nemernic înseamnă în vechea rom. «străin», azi e cunoscut înțelesul peiorativ. Cu înțelesul de «străin» îl mai găsim chiar la Creangă, în limba veche îl găsim mai ales în formula: «eu, nemernicul.» pe care o întrebuintău streinii în scriptele lor. Dar o altă explicațiune mai apropiată, e în legătură tot cu firea românului de a considera cu oarecare dispreț pe oricine nu e de neamul, de vița lui.

Latinul *contentus* este la origine participiul dela *contines* (a stăpâni). De aici, dela înțelesul de «stăpânit, cumpătat» s'a ajuns la ideea de «multumire». Nu explică oare acest cuvânt sufletul, caracterul poporului român?

Cuvântul grec *nominzei*, care înseamnă «a gândi» ne duce la origine, odată cu înțelesul de «a împărți», la faptul grijei celei mari, simetriei celei mai chibzuite, care erau însuși caracterul poporului elen; dela ideea de «a împărți» ajungem din acest punct de vedere la «a gândi».

După analiza părții sufletești a cuvintelor expuse, d-l Densușianu mărturisește impresiunea pe care o are d-sa, parcurgând un dicționar, comparând cuvintele cu o mare de capete, dintre care unele îi spun mai mult, altele mai puțin, închizând însă fiecare o parte psihologică demnă de luat în seamă. În consecință, adevărata valoare a cuvintelor se va vedea atunci, când psihologia va căuta în limbă să găsească mijloace noi de cercetare, ca un fel de intermediar afectiv între o senzațiune sau un concept abstract și alt concept abstract; Solidaritatea științifică va redă și lingvisticeii aceeași valoare pentru psihologie, pe care la rândul ei au început s'o aibă în seamă filologii în studiile cuvintelor.

V. V. HANEȘ.

G. S. BECHEANU & I. ILIESCU

STRADA LIPSCANI, 26 — BUCUREȘTI — STRADA LIPSCANI, 26

MAGAZIN de NOUTAȚI și MANUFACTURĂ

Lănuri pentru rochii: Hommesponvon, cheviotte gros-côte etc., și

Postavuri în toate genurile.

MATAȘARIE

Cachemir soie, charmense, crepe de chine etc.

Taffetas din fabrica *Bonnet* culori și negre

Atelier special pentru rochi și confecțiuni

PÂNZĂRIE

Jerseuri, Flanele, Cache Corsels tricotate, Ciorapi și Batiste.

CORSETE

Dantele torchon și broderii veritabile

Rayon special pentru Lingerie și Troussouri gata și după comandă

PREȚURI FIXE ȘI MODERATE

SANATORIUL

Dr. GEROTA

CONSTRUIT ȘI MONTAT

Special pentru tratamentul bolilor chirurgicale

Operațiuni și faceri

Bulevardul Ferdinand 48, București

TELEFON 1/44

Cea mai ingenioasă mașină de scris este

YOST

Singura care scrie fără panglici

MODEL 10: cu claviatura dublă.

MODEL 15: cu scrisul vizibil și claviatura simplificată.

Cu tabulator pentru tablouri, devize, etc. Cu adaptator pentru scrisul în mai multe culori.

BUCUREȘTI

Calea Victoriei No. 54

TELEFON

Analizează complet urină
sânge, lapte, spute, secrețiuni, suc gastric, fecale, paraziți, tumori, apă, vin, ceară, miere, stufe, etc.

Laboratorul D-rului G. Robin

singurul Dr. în medicină specialist cu o practică de Laborator de 15 ani.

De 11 ani Șef de Laborator al Spitalelor Civile

Str. I. C. Brătianu (Telefon 13/69)

— Cel mai mare laborator particular de —
Bacteriologie, Microscopie și Chimie

Vase pentru strins urină, etc. și instrucțiuni se trimit la cerere.

VILE DUILIU ZAMFIRESCU

2, STRADA ZORILOR, 2

Palatul Muntelui de Pietate

TELEFON No. 25 97

Vinuri de cea mai superioară calitate

LOCAL DE CONSUMATIE

Serviciu la domiciliu

Angrosiștilor li se acordă rabat

Ciocolata și Cacao Zamfirescu

Sunt preferate de cunoscători